

2023-04-20
S2020/08099 (delvis)
S2022/02623 (delvis)
S2023/01429 (delvis)

Socialdepartementet

Socialstyrelsen
106 30 Stockholm

Uppdrag att stärka hälso- och sjukvårdens arbete med donation av organ och vävnader för transplantation

Regeringens beslut

Regeringen ger Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram en nationell handlingsplan för att stödja hälso- och sjukvårdens arbete med donation av organ och vävnader för transplantation. Syftet med planen ska vara att stärka samordning och insatser såväl inom som mellan regionerna så att fler transplantationer av organ och vävnader kan komma till stånd.

I uppdraget ingår även att ta fram ett nationellt kunskapsstöd för hälso- och sjukvårdens arbete med organdonationer. Kunskapsstödet ska vara verksamhetsnära och lättillgängligt och omfatta hela donationsprocessen. I det sammanhanget ska även närståendes behov beaktas.

Uppdraget omfattar även stöd till implementering av såväl den nationella handlingsplanen som kunskapsstödet.

Uppdraget gäller donation av organ och vävnader från avlidna donatorer och omfattar hela donationsprocessen från identifiering av en möjlig donator fram till att transplantation har genomförts. I tillämpliga delar ska uppdraget genomföras med beaktande av Socialstyrelsens förslag i rapporten Kartläggning av hinder i hälso- och sjukvården för en ändamålsenlig verksamhet för organdonationer (S2020/08099). Uppdraget ska genomföras i dialog med huvudmän och andra berörda aktörer inom donations- och transplantationsområdet. Vid genomförandet av uppdraget ska vikten av att verksamheten bedrivs på ett etiskt och rättssäkert sätt särskilt beaktas.

Socialstyrelsen ska löpande informera Regeringskansliet (Socialdepartementet) om hur arbetet med uppdraget fortskrider. Den del av uppdraget som gäller ett nationellt kunskapsstöd ska redovisas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 18 december 2024. Den del som gäller den nationella handlingsplanen ska redovisas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 23 oktober 2025.

För uppdraget får Socialstyrelsen under 2023 använda 5 000 000 kronor som ska redovisas mot det under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg för budgetåret 2023 uppförda anslaget 1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård, anslagsposten 18 God vård och folkhälsa.

Medlen betalas ut engångsvis efter rekvisition till Kammarkollegiet senast den 1 december 2023.

Medel som inte har använts för avsett ändamål ska återbetalas senast den 31 mars 2024 till Kammarkollegiet. Vid samma tidpunkt ska en ekonomisk redovisning av använda medel lämnas till Kammarkollegiet.

Redovisning, rekvisition och återbetalning ska hänvisa till diarienumret för detta beslut.

Ärendet

Transplantation av organ är en livräddande behandling för många svårt sjuka människor. I andra fall kan transplantation ge avsevärt förbättrad hälsa, högre livskvalitet och en möjlighet att återgå till ett aktivt yrkesliv. Trots att viljan i befolkningen att efter döden donera organ är hög och att antalet donationer över tid har ökat, är tillgången till organ otillräcklig för att möta behovet hos de patienter som behöver behandling genom transplantation.

Socialstyrelsen har haft ett uppdrag att kartlägga och analysera hinder i hälso- och sjukvården för en ändamålsenlig verksamhet vad gäller organdonationer och föreslå ytterligare åtgärder som kan bidra till att fler donationer kommer till stånd (S2020/08099). I redovisningen av uppdraget, som lämnades i december 2022, har myndigheten identifierat flera faktorer som kan utgöra strukturella hinder för en ändamålsenlig donationsverksamhet i regionerna, faktorer som regionerna i stor utsträckning själva ansvarar för och kan påverka. På många sjukhus är organdonation en sällanhändelse vilket i sig medför särskilda utmaningar för en väl fungerande donationsverksamhet.

Att genomföra en organdonation är resurskrävande och innebär en strikt tidsatt och reglerad vårdprocess. Socialstyrelsen föreslår därför att myndigheten bör få i uppdrag att ta fram en nationell handlingsplan för organdonation och ett nationellt kunskapsstöd för hela donationsprocessen.

Vidare har riksdagen tillkännagett för regeringen det som socialutskottet anför om att regeringen bör se över frågan om ett uppdaterat kunskapsstöd och andra konkreta insatser för att säkerställa ett systematiskt och jämlikt bemötande samt möjlighet till uppföljningssamtal för anhöriga till avlidna organdonatorer i hela landet (bet. 2021/22:SoU26, rskr. 2021/22:315).

Även transplantation av vävnader är en central metod för behandling av flera sjukdomar och skador och bidrar till bättre levnadsförutsättningar och högre livskvalitet för många patienter. Enligt Socialstyrelsens rapport Vävnadsdonation och transplantation i Sverige 2021 har dock antalet vävnadsdonationer och tillvaratagna vävnader minskat under ett antal år, vilket inte enbart kan förklaras av de särskilda utmaningarna under covid 19-pandemin. Det låga antalet hud donationer innebär även att lagerhållningen av hud inte är tillräcklig ur ett beredskapsperspektiv. Regionerna har enligt 7 kap. 2 § hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) ett ansvar att planera sin hälso- och sjukvård så att en katastrofmedicinsk beredskap upprätthålls.

Regeringen anser att det därför finns behov av insatser som bidrar till att ytterligare främja utvecklingen av en mer ändamålsenlig organ- respektive vävnadsdonationsverksamhet i svensk hälso- och sjukvård. En sådan utveckling ökar även förutsättningarna för en mer jämlik vård i hela landet.

Regeringen beräknar att avsätta medel för uppdraget under 2024 och 2025 under förutsättning att riksdagen har anvisat medel för det aktuella anslaget.

På regeringens vägnar

Acko Ankarberg Johansson

Bengt Rönngren

Kopia till

Finansdepartementet/BA

Finansdepartementet/OFA/K

Finansdepartementet/OFA/SFÖ

Kammarkollegiet